

PRAX, VEDA, POLITIKA, FILOZOFIA

(Úvaha na základe posledných straníckych dokumentov o vedeckotechnickom pokroku a spoločenských vedách v našej spoločnosti)

RUDOLF ŠÍMA, Katedra filozofie, Filozofická fakulta Univerzity Komenského, Bratislava

ŠÍMA, R.: Practice, Politics, Philosophy, *Filozofia*, 29 (1974), No 5, p. 453—466.

Socialism as a theory and a practical movement originated from science and has been building upon science. The connection between socialism and science gains a new character in the contemporary period of the developing scientific-technological revolution. A qualitatively new unity rises between science, technology and production, which determines also their international character. Thus chances are created for socialism to realize even those potentialities that have not so far manifested themselves and to show its full force.

This fact presents new tasks both for social sciences in general and namely for the Marxist-Leninist philosophy. If our philosophy wants to solve these problems competently and to be a history formative agent in the process of building-up socialist society, it must strengthen its connection not only with science, but also with the socialist practice, mediated and controlled by the politics and ideology of the Party. At the same time, it must lead a high principled fight with various forms of bourgeois and revisionist ideology. Extraordinary tasks for philosophy are expected also in the process of forming the new socialist man.

The latest Party documents on the scientific-technological development and on the task of social sciences in the process of building-up socialism in this country represent an important impulse and direction of orientation for the further development of our philosophy.

Socializmus ako teória aj ako praktické hnutie vzišiel z vedy a buduje na vede. Od svojho vzniku je existenčne spojený s vedou, poznačený charakterom vedy a odkázaný na jej výsledky, metódy i prostriedky. Veda bola, zostala a ustavične bude jedným (i keď nikdy nie jediným) z najvýznamnejších zdrojov a najplyvnejších hybných síl rozvoja marxisticko-leninskej teórie a socialistickej praxe a vedecké istoty ich najbezpečnejšími istotami. Nie je preto náhodné, že už klasici marxizmu nazvali svoje teoretické a praktické socialisticke hnutie vedeckým socializmom a reálnym humanizmom. Vznikom tohto vedeckého socializmu a jeho stále úspešnejším uskutočňovaním v živote spoločnosti sa vytvorili objektívne i subjektívne predpoklady a možnosti pre vedecké poznanie a cieľavedomé usmerňovanie ľudských dejín. Socializmus sa stal z utópie vedou a z možností reálnou, živou, neprestajne sa rozvíjajúcou a zdokonaľujúcou sku-

točnosťou. Končí sa tým predhistória ľudstva a začínajú sa skutočné ľudské dejiny, ktorých tvorcom je sám spoločenský človek.

Celkový rast úlohy subjektívnych činiteľov v týchto dejinách, podmienenosť ďalšieho napredovania socializmu vedeckou teóriou, vedeckým myslením a objasňovaním prítomnosti i zdôvodňovaním budúcnosti, jednoducho vplyv vedy a teórie na život a prax socialistickej spoločnosti v súčasnej etape rozvinutej výstavby socializmu u nás narástli do takých rozmerov, že si vyžadujú mimoriadnu pozornosť. Socialistická spoločnosť, ktorá rozvinula vedu na predtým neústenú úroveň a vytvorila i neprestajne vytvára v dejinách našich národov nevídané podmienky, prostriedky a sily pre jej revolučný rozvoj a pre plnenie jej humanizačno-emancipačného poslania, je v ďalšom svojom pozitívnom vývine, tak ako nikdy doteraz a tak ako žiadna iná spoločnosť v dejinách, priamo podmienená pozitívnym rozvojom, výsledkami a prostriedkami vedy. Revolučná prax proletariátu, ktorá zrevolucionizovala vedu i myslenie a v spojení s dnešnou vedeckotechnickou revolúciou ešte viac pôsobí v tomto smere, vyžaduje súčasne nové revolučné impulzy od vedy. Plne to platí aj o podmienenosti marxisticko-leninskej filozofie a ideológie vedou. Aj keď vzťah vedy a socializmu nie je nový problém, predsa si dnes vyžaduje nové komplexné preskúmanie, nový prístup a riešenie. Podmieňuje to aj vzrastajúca úloha a význam vedy v živote i praxi našej spoločnosti. Okrem toho tento starý, ale novým spôsobom nastolený problém získal nové rozmery a pribudli k nemu nové problémy.

Nový prístup a nové riešenie týchto problémov je podmienené predovšetkým novou situáciou v podmienkach súčasného a budúceho rozvoja našej socialistickej spoločnosti. Tento rozvoj prebieha v podmienkach rozhodujúceho stretnutia síl socializmu a kapitalizmu, za rastúceho vplyvu a významu vedeckotechnickej revolúcie, ktorá aj svojím technicko-vojenským potenciálom varuje pred vojnovým rizikom a vyžaduje si popri mierovom záujme síl socializmu politiku mierového spolužitia a mierového súťaženia. Charakteristické pre dnešné rozhodujúce stretnutie síl socializmu a kapitalizmu je, že sily socializmu v ňom stále viac preberajú iniciatívu a stále v rozhodujúcejšej miere, aktuálne i potencionálne ovplyvňujú charakter našej doby, tempo a smer jej vývinu i celkovú perspektívu.

Význam vedy a súčasnej vedeckotechnickej revolúcie vôbec, najmä ich socialistické osvojenie formou ich organického spojenia s prednosťami socialistickej spoločnosti, je zrejmý v humanizačno-emancipačnom úsilí síl socializmu a v zápase za konečné víťazstvo nad silami kapitalizmu. Explicitne a jednoznačne zdôraznil túto skutočnosť v správe na XIV. zjazde KSČ aj s. Husák, keď povedal, že „plné využitie vedeckotechnického pokroku sa stáva jedinou možnou alternatívou ďalšieho rozvoja našej socialistickej ekonomiky a podmienkou úspechu v súťaži s kapitalizmom“.

Význam vedy a vedeckého myslenia v celkovej aktivite síl socializmu aj v dôsledku procesu vedeckotechnickej revolúcie rastie. Toto si vyžaduje filozofické zovšeobecnenie a filozoficko-metodologické usmernenie. Rastú a budú rásť aj nároky na teoreticko-metodologickú interdisciplinárnu integráciu a koordináciu vedy v jednote s technikou a výrobou, a to tak v národných, ako aj interna-

cionálnych rozmeroch. Sprostredkujúca funkcia filozofie je pritom nezastupiteľná. Proces vedeckotechnickej revolúcie sa okrem iného vyznačuje aj kvalitatívne novou jednotou medzi prírodnými a spoločenskými vedami na jednej strane, technikou a výrobou na druhej strane. V dôsledku toho tak vedy, ako aj technika a výroba získavajú nové kvality, nové existenčné rozmery a hybné sily. Tým však vznikajú a vystupujú do popredia aj nové teoreticko-gnozeologické, ontologické, ale aj axiologické a etické aspekty vedy. To sa nemôže priamo i nepriamo neprejavíť aj na charaktere marxistickej filozofie. Ukazuje sa, že práve teraz viac ako pri svojom vzniku môže pod vplyvom vlastného umocnenia súčasným revolučným rozvojom praxe a vedy ukázať svoju plnú silu a všetky doteraz nerealizované možnosti. Vedeckotechnický pokrok v dialektickej jednote s hospodárskymi, politickými, ideologickými a kultúrnymi revolučnými premenami tvorí obsah a podstatu súčasného spoločensko-historického vývoja. Komplexný koncepcno-systémový prístup k vedeckotechnickému pokroku je preto nevyhnutnou podmienkou jeho pochopenia a osvojenia i správneho riadenia. Úloha filozofie, ktorá je týmto procesom sama umocnená, je aj v tomto smere nenahraditeľná. Veda je stále viac technizovaná a industrializovaná, stále viac získava rozmer bezprostrednej výrobnéj sily a jej vývin je stále významnejšie podmienený situáciou v technike a výrobe. Na druhej strane sa zasa technika a výroba stále viac dostávajú na vedeckú úroveň a sú závislé od vedy. Máme teda do činenia s jednotou, v ktorej možno hovoriť o technizovanej a industrializovanej vede a o zvedčenej technike i výrobe. Ak sa v tejto jednote oprávnené hovorí o predstihu vedy pred technikou a techniky pred výrobou, nesmieme zabúdať, že nejde o predstih v smere mechanického kauzálného radu, ale o sprostredkovaný predstih v rámci dialektickej podmienenosti. V súvislosti s potrebou predstihu človeka všetkými týmito tromi činiteľmi opäť vystupuje do popredia úloha filozofie, ktorá jedine je schopná podať ucelenú komplexnú predstavu o človeku. Už z týchto dôvodov vidieť, ako je potrebné zaoberať sa po novom úlohou a funkciou filozofie v súvislosti s vedeckotechnickou revolúciou i s revolučnou praxou v súčasnej etape rozvinutého socializmu u nás. Ako ešte ukážeme, dôvodov na to je však oveľa viac. Marxisticko-leninská filozofia v záujme vlastného rozvoja a poslania nemôže a nesmie stáť mimo tohto procesu alebo nad ním.

Vzťah vedeckotechnického pokroku a ďalšieho rozvoja socializmu v súčasnej vývinovej fáze socializmu sa u nás dostal celkom zákonite do centra pozornosti našej strany, ktorá s plnou zodpovednosťou organizuje a riadi proces výstavby socialistickej a komunistickej spoločnosti. Svedčí o tom tak XIV. zjazd KSČ, ako aj pléna ÚV KSČ a ÚV KSS k ideologickým otázkam. Problémy vedeckotechnického pokroku boli priamo centrálnym bodom rokovania na plenárnom zasadnutí ÚV KSČ a ÚV KSS v máji tohto roku. Prirodzene, do popredia sa dostali otázky vedeckotechnického pokroku vcelku, a to najmä vo vzťahu k ďalšiemu rozvoju nášho národného hospodárstva a našej socialistickej spoločnosti vôbec. Rokovanie a závery plén varovali pred redukciou vedeckotechnickej revolúcie na technickoscientistický proces a pred ilúziou, že tento proces je záležitosťou iba vedcov, technikov a menagerov. Naopak, upozorňovali, že je to zlo-

žitý a mnohostranný sociálny proces so spoločensko-ludským obsahom a výraznými triednymi politicko-ideologickými rozmermi. Jeho poznanie a riešenie je preto záležitosťou celej spoločnosti. Pritom majú významnú a nenahraditeľnú úlohu aj spoločenské vedy. Ich význam pri poznávaní i riadení socialistickej spoločnosti, pri formovaní socialistickeho vedomia, socialistických postojov a hodnotovej orientácii širokých mas je nezastupiteľný. Dôležitý je aj ich vplyv a úloha pri formovaní nového človeka, ktorý je a bude hlavným subjektom a rozhodujúcim formovateľom vedeckotechnickej revolúcie. Spoločenské vedy sú teda aj touto formou priamo spojené s VTR. Žiaľ, ich úloha a možnosti, včítane filozofie, ako aj formy ich väzieb s VTR nie sú ešte dostatočne objasnené. Pri tejto úlohe môže a musí zohrať filozofia významnú úlohu. Špeciálne o súčasnom stave, poslaní a úlohách spoločenských vied v tomto komplexnom procese budovania a ďalšieho rozvoja našej spoločnosti, včítane procesu VTR, hovorí dokument Predsedníctva ÚV KSČ z mája t. r. o vývoji, súčasnom stave a úlohách spoločenských vied v našej spoločnosti. Aj táto skutočnosť dokazuje, ako si KSČ, vychádzajúca vo svojej politike z teórie a metodológie marxizmu-leninizmu, plne uvedomuje význam spoločenských vied pri ďalšom rozvoji našej spoločnosti. Veď spoločenské vedy sú neodmysliteľnou zložkou a významným nástrojom všetkých spoločensko-ludských premien v našej spoločnosti. Preto má strana existenčný záujem na ich rozvoji. Ak by tak nebolo, oslabil by svoj konštruktívny marxisticko-leninský charakter. Nie náhodou aj s. Fojtík vyzdvihol veľký a nenahraditeľný význam takých základných spoločenských vedných odborov pri poznávaní a riadení života a praxe spoločnosti, ako sú filozofia, sociológia, vedecký komunizmus, politická ekonómia, veda o štáte a práve, historiografia, psychológia, pedagogika, vedy o umení a jazyku a iné. Keď má filozofia špecifickú, integračnú a teoreticko-metodologickú funkciu, sú tieto vedy schopné poskytnúť komplexný obraz o aktualite i potencialite našej spoločnosti a človeka tak z hľadiska praktických úloh dneška, ako aj z platformy širších historických kontextov a perspektívy, a objasniť za javovou stránkou hlbinné hybné sily pohybu a vývojových možností spoločnosti a človeka. Tvorivý rozvoj filozofie, sociológie, politickej ekonómie a vedeckého komunizmu v systéme spoločenských vied má kľúčový význam pre celý systém spoločenského poznania. Preto je potrebné pristupovať k nim so všetkou vedeckou náročnosťou a kvalifikovanosťou a tvorivo ich rozvíjať. Dôsledne treba skoncovať s názorom, na základe ktorého sa niekedy o nich hovorí paušálne ako o marxizme-leninizme, ktorý akoby existoval popri spoločenských vedách a plnil predovšetkým propagandisticko-agitačnú funkciu. Pozostatky tohto názoru sú na jednej strane výrazom nepriateľského úsilia znevážiť ich vedecký charakter a funkčnosť a na druhej strane produktom želania tých, ktorí si myslia, že v týchto vedných disciplínach možno pracovať a dokonca ich riadiť bez odbornovo-vedeckej pripravenosti a kvalifikácie. Aj tu platí v plnom rozsahu ľudová múdrosť: „Mrcha majster, čo učňom nebol.“ Správne chápané a rozvíjané politické a ostatné spoločenské vedy môžu byť významným prostriedkom realizácie základných úloh a cieľov politiky strany pri budovaní socialistickej a komunistickej spoločnosti. V spojení s politikou strany, ktorú pomáhajú tvoriť a realizovať, nachádzajú spoločenské vedy

svoj najhlbší zmysel a najvyšší humánny cieľ, ako aj najmohutnejšiu hybnú silu vlastného rozvoja.

Špecifické miesto a funkciu má v systéme spoločenských vied a pri plnení ich úloh a cieľov v našej spoločnosti marxisticko-leninská filozofia. Vzhľadom na svoju poznávaciu funkciu je sama jednou zo základných spoločenskovedných disciplín, ale súčasne ich aj predstihuje. Je teoreticko-metodologickým základom spoločenských vied, svetonázorom komunistickej strany a základným teoretickým východiskom jej politiky. V charaktere, úlohách a problémoch filozofie sa špecificky prejavujú a zauzľujú základné problémy spoločenských vied. Preto zamýšľanie sa nad základnými úlohami, funkciami a problémami našej filozofie vo vzťahu k životu a praxi našej spoločnosti, vo svetle spomínaných straníckych dokumentov môže byť prospešné aj pre ostatné spoločenské vedy. Celkom výstižne sa v tejto súvislosti vzťah filozofie a spoločenských vied porovnáva so vzťahom axiomatického aparátu k matematike. Jeho zmena má za následok zmenu matematiky. Každá spoločenská veda, okrem špecifických metodík a prostriedkov skúmania má aj filozoficky podmienené zameranie a prístupy ku skutočnosti, celkovú teoreticko-metodologickú výstavbu, gnozeologicko-svetonázorové závery. Cez revíziu filozofie sa realizuje aj revizionistický prienik do spoločenských vied.

Takéto zamyslenie má viac konkrétnych dôvodov. Hlavným dôvodom je úsilie objasniť si základné úlohy a povinnosti, ale aj problémy, ktoré musíme plniť a riešiť, ak má naša filozofia účinne pomáhať pri riešení konkrétnych problémov života a praxe, pri rozvíjaní našej socialistickej spoločnosti a formovaní nového človeka. Druhým hlavným dôvodom je úsilie zabrániť opakovaniu situácie, v akej sa filozofia nachádzala v krízovom období našej spoločnosti. Veď za chyby v tomto období sme utrpeli veľké škody, bolestné rany a nenahraditeľné straty. Doplatili sme najmä na to, že sme antimarxistickým silám neraz dovolili urobiť aj z našej filozofie „experimentálne laboratórium“ a „cvičnú strelnicu“, pričom niektorí z nás pritom aktívne pomáhali. Preto nesmieme pripustiť, aby známy dokument *Poučenie z krízového vývoja v strane a spoločnosti po XIII. zjazde KSC* vysvetľoval sa iba ako historický dokument, alebo obchádzal sa vo filozofickej práci akýmkoľvek spôsobom. Tretím hlavným dôvodom je radostná skutočnosť, že do nášho filozofického frontu po jeho nedávnom očistení od pravicevých síl a znovuzorganizovaní na princípoch marxizmu-leninizmu a proletárskeho internacionalizmu prudko nastupuje nová generácia, nezaťažená na jednej strane negatívnymi stránkami nedávnej minulosti, ale ani nie dosť vyzbrojená a odolná voči recidívam, a na druhej strane zapálená pre pozitívnu konštruktívnu hodnototvornú prácu v oblasti marxisticko-leninskej filozofie. Najmä vzhľadom na túto skutočnosť je potrebné zamyslieť sa nad najzákladnejšími otázkami našej filozofie, ktoré súvisia so samým zmyslom existencie, so základnými predpokladmi a hlavným poslaním našej filozofie v súčasnej etape rozvoja našej spoločnosti. Keď už pre nič iné, aspoň z etickej povinnosti voči tejto generácii sme povinní pravdivo vysvetliť spomínanú krízovú situáciu v našej filozofii, vyvodit' z nej skutočné poučenie a zabrániť tomu, aby sa negatívne filozofické činy, zapríčinené raz povrchnou znalosťou problematiky, inokedy nedostatočnou zodpo-

vednosťou, konjunktúrálno-karieristickými motívami alebo iracionálnymi činiteľmi, ako je túžba po popularite a strach z jej straty a pod., dodatočne „nezušľachťovali“, „neracionalizovali“ a nevyhlasovali za činy motivované dobrým úmyslom prospieť veľkým ideám humanizmu, slobode, demokracii a pod. Jednoducho nech sa omyl nevydáva za cnosť a nepravda za dobrý úmysel, nech sa dodatočne nedokazuje, že omyl nie je omylom, keď je správne priznať a odstrániť ho. Takéto postoje k omylom a chybám neprospievajú ani filozofii, ani ich nositeľom. Tým menej sú dôkazom o etickej vyspelosti ich autorov, ktorou sa neraz oháňajú.

Marxisticko-leninská filozofia, ako je známe, tvorí zložitý, dialekticky členený a protirečivý, ale pritom jednotný a ucelený systém s viacerými funkciami v živote a praxi človeka i spoločnosti. K jej najzákladnejším funkciám patria: teoreticko-poznávací, metodologická, svetonázorová, ideologická a prakticko-premenná funkcia. Všetky tieto funkcie sú vzájomne podmienené. Vylúčenie alebo zanedbávanie ktorejkoľvek z nich sa negatívne prejaví na ostatných. Z tohto hľadiska sa v záujme tvorivého rozvoja marxisticko-leninskej filozofie musí venovať pozornosť všetkým stránkam a funkciám jej teoreticko-metodologického systému. Predsa však kľúčový a východiskový význam pre tvorivý rozvoj marxisticko-leninskej filozofie vcelku a každej jej stránky osobitne má dnes u nás jej spojenie so živou praxou budovania socializmu a politikou KSČ, ktorá túto prax riadi a organizuje. Ide teda o posilnenie a rozvoj prakticko-premennej a ideologickej funkcie našej filozofie. Ich podcenenie spolu s ďalšími dôsledkami, ktoré z toho vyplývajú a medzi ktoré patrí najmä nedocenenie princípu triednosti a straníckosti, tvorí spoločného menovateľa všetkých základných deformácií, ktorým podľahla naša filozofia v krízovom období. Súčasne ich správne pochopenie, tvorivé uplatňovanie a revolučné rozvíjanie dáva marxisticko-leninskej filozofii mohutný stimul pre jej ďalší rozvoj.

Vieme, že marxistická filozofia sa už od svojho vzniku formovala nielen ako teória skutočnosti, ale aj ako teória a nástroj jej progresívnej premeny, ako výzva a nástroj revolučného činu. Myšlienka sa v nej spája s praktickým činom, pravdivé poznanie s aktívnym konaním. Prax sprostredkúva prienik do skutočnosti a jej hlbšie poznanie spolu s hlbším poznaním človeka ako subjektu poznania a praxe. Prax je základom, kritériom a cieľom poznania, jeho vnútorným zdrojom a hybnou silou. V praxi odhaľuje skutočnosť svoje najhlbšie tajomstvá a človek si v nej overuje svoje najvýznamnejšie aktuálne a potencionálne kvality. Vo vedeckom rozpracovaní kategórie a stanoviska praxe je základ kvalitatívnej odlišnosti marxistickej filozofie od všetkých predošlých filozofií, ktoré svet rozlične vysvetľovali, ale jeho praktická premena bola pre nich iba sekundárna. Usilovali sa pochopiť skutočnosť priamo bez sprostredkovania revolučnou spoločenskou praxou. Nový prakticko-premenný rozmer marxistickej filozofie implikuje aj jej ideologický rozmer — na čo ešte poukážeme — a dáva nový charakter aj starej poznávacej funkcii filozofie. Je príčinou revolúcie v myslení, poznaní i hodnotení skutočnosti. V tejto súvislosti Engels výstižne napísal: „No práve premena prírody človekom, nie príroda sama ako taká, je najpodstatnejšou a najbližšou základňou ľudského myslenia, a tak ako sa človek naučil meniť prí-

rodu, tak rástla jeho inteligencia.“ (1, s. 184) Túto skutočnosť zdôraznil aj Lenin, keď napísal: „Hľadisko života, praxe musí byť prvým a základným hľadiskom teórie poznania.“ (2, s. 125) Najkoncentrovanejšie vyjadril túto skutočnosť Marx v známej 11. téze o Feuerbachovi: „Filozofi svet len rozlične vysvetľovali, ide však o to, aby sme ho zmenili.“ Revolučná prax sa stala východiskom, kritériom i cieľom revolučnej teoreticko-filozofickej činnosti. Revolučnou praxou vyvolané revolučné myslenie, poznanie a hodnotenie môže potom znovu revolučne ovplyvňovať prax, ktorá získava stále cieľavedomejší a plánovitejší charakter. Sám Marx — ako vieme — vstúpil ako mysliteľ, teoretik a vedec do konkrétnej revolučnej praxe proletariátu, stal sa praktickým revolucionárom a ideológom proletariátu. Neprešiel z teórie, filozofie a vedy do praxe pre nedostatok schopnosti a síl pracovať v teórii a vede, ale preto lebo mal dostatočné množstvo vynikajúcich schopností. Nerobil to ani preto, že by bol zľahostajnel k teórii a vede, ale práve v záujme teórie a vedy. Tým, že sa stal teoretikom, vedcom a filozofom v revolúcii, mohol sa stať aj revolucionárom v teórii, vede, filozofii a v myslení vôbec. Práve prakticko-premenný rozmer teórie a filozofie mu umožnil objaviť a rozvinúť v teórii, filozofii i myslení také kvality a hybné sily, ktoré nemohli objaviť a zaktivizovať predošlí myslitelia, intelektuálne i vzdelanostne v ničom nezaostávajúci za Marxom. Pochopiť Marxa ako vynikajúceho teoretika, vedca a filozofa nie je ľahké. Ešte ťažšie je pochopiť Marxa ako teoretika-revolucionára, vedca-ideológa. A práve tu je kľúč na pochopenie skutočného Marxa a marxizmu vôbec. Filozofia u Marxa a v marxizme nemá svoj skutočný zmysel sama v sebe, ale mimo seba, v revolučnej praxi a v skutočnom živote. Preto pre marxistického filozofa nie je základná otázka, čo urobím vo filozofii a pre filozofiu (hoci ani túto nemožno podceňovať), ale otázka, čo urobím prostredníctvom filozofie pre konkrétnu revolučnú prax a skutočný život človeka a spoločnosti. V tejto súvislosti treba pripomenúť, že marxistické prenesenie akcentu vo vzťahu teórie a praxe na prax nijako neznamena podriadenie teórie praxi a odsúdenie teórie na nasledovanie a pragmatické službičkovanie praxi. S takouto interpretáciou nemá marxizmus nič spoločného. V marxistickom poňatí dialektiky teórie a praxe sa teória a jej význam neoslabuje, ale posilňuje. Spomínaný akcent praxe nemá nič spoločného ani s revizionistickým ontologizovaním praxe, ktoré namiesto základnej kategórie bytia stavia kategóriu bytia-praxe, či praxe ako bytia. Na tomto základe sa potom bojovalo — ako vieme — proti základnej filozofickej otázke a objektívna realita sa interpretovala subjektivisticky. Marxistický akcent na prax neodstraňuje bytie ako mimopraktickú objektívnu realitu, ktorá je základom a predpokladom existencie praxe, ale len kontemplatívno-nazeravý prístup k nej a ľudskú bezmocnosť voči nej, aby sa tak vytvoril základ a priestor pre skutočnú revolučnú aktivitu človeka, založenú na objektívnej realite, bez ktorej by prakticky konajúci subjekt nielen nemohol skutočne ľudsky konať, ale ani existovať.

Klasici marxizmu chápali prax a svoju praktickú angažovanosť konkrétno-historicky, v jednote s rozhodujúcim subjektom progresívnej praxe, s konkrétnymi podmienkami, formami i prostriedkami jej rozvoja. Preto rozumeli pod praxou konkrétnu revolučnú prax proletariátu, smerujúcu k vybudovaniu socialistic-

kej spoločnosti. Ako konkrétni revolucionári museli sa stať súčasne ideológmi proletariátu a politikmi strany proletariátu, ktorá túto prax organizuje a riadi. V socialistickej revolučnej praxi proletariátu a v politike strany, v spoluzodpovednosti za ich rozvoj a usmerňovanie videli základ, najhlbší zmysel a najvyšší cieľ filozofie a filozofovania.

Vychádzajúc z tohto základného rozmeru filozofovania klasikov marxizmu, môžeme povedať bez najmenšieho podcenenia takých významných zdrojov tvorivého rozvoja marxisticko-leninskej filozofie, ako sú ustavičná konfrontácia filozofie s vedou, tvorivé rozvíjanie filozofického a kultúrneho dedičstva, imanentných možností filozofie, zásadný kritický dialóg s rôznymi nemarxistickými filozofickými prúdmi a pod., že základným i rozhodujúcim zdrojom, hlavnou hybnou silou tvorivého revolučného rozvoja i najvyšším kritériom hodnoty a zmyslu marxisticko-leninskej filozofie bola, je a bude socialistická revolučná prax. Túto prax dnes umocňuje proces vedeckotechnickej revolúcie a vedeckohumánna politika a ideológia strany, pričom filozofia aktívne pomáha špecifickým spôsobom. Mimo tohto zdroja, alebo jeho podcenením nemožno marxisticko-leninskú filozofiu tvorivo a revolučne rozvíjať. Rešpektovanie tejto skutočnosti vyžaduje však od marxistických filozofov novú, netradičnú filozofickú etiku, zaväzuje ich okrem filozofickej reflexie aj k povinnej špecifickej spoluúčasti na socialistickej praxi, politike a ideológii strany i k spoluzodpovednosti za ich obranu, upevňovanie a tvorivý rozvoj, a to tak v rozmeroch národných, ako aj internacionálnych. Z toho vyplýva, že ako filozofi sme zodpovední nielen za filozofiu, ale aj za to, čo jej prostredníctvom robíme, alebo aj nerobíme, ale mohli a mali by sme robiť v záujme rozvoja socialistickej spoločnosti. V tomto smere nikto nemôže filozofov oslobodiť od zodpovednosti za rozvoj tejto praxe aj pred spoločnosťou a stranou. Marxisticko-leninská filozofia skutočne nemôže reflektovať a presadzovať potreby, záujmy a ciele humanizačno-emancipačnej praxe socializmu, ak nie je s ňou bytostne spätá. Bez spojenia filozofie s progresívnymi revolučnými záujmami a silami nemôže byť ani progresívny, revolučný rozvoj filozofie, bez uplatnenia týchto záujmov a síl sa nemôže presadiť ani vedeckohumánny záujem filozofie. Filozofické zovšeobecnenie našej praxe výstavby socializmu a konkrétnych teoreticko-filozofických a politicko-ideologických zápasov s vplyvmi a prejavmi nemarxistických domácych a zahraničných síl tvorí skutočne významný zdroj nielen pre konkretizáciu a overovanie obsahu hodnoty a funkcie mnohých filozofických kategórií, princípov a koncepcií, ale aj pre ich obohatenie a tvorivé rozvinutie. V tejto oblasti je skutočne jedna z veľkých rezerv rozvoja marxisticko-leninskej filozofie u nás, ktorej využitie môže mať všeobecný teoreticko-filozofický dosah. Žiaľ, neraz namiesto takéhoto postupu, ktorý má byť v dialektickej jednote s riešením imanentnej filozofickej problematiky, sa objavuje hypertrofia „imanentného“ filozofovania, v ktorom jedna abstraktná kategória naháňa druhú, obe podliehajú tretej, aby spolu sledovali štvrtú a boli pod vplyvom piatej atď., a to všetko bez spojenia s reálnou skutočnosťou, životom a praxou alebo len s do dátovanou konfrontáciou s nimi.

Konkrétny tvorivý a revolučný rozvoj marxisticko-leninskej filozofie na základe tohto zdroja nemožno nahradiť analýzou a rozvíjaním imanentných prin-

cípov, síl, logiky a dialektiky filozofie ako takej, ani rozpracúvaním nadhistorických nadtriednych konštantných ideí humanizmu, slobody a pod. Tento postup chápe konkrétnu prax a politiku strany len ako dočasné médium, alebo prostriedok na overovanie a rozvíjanie vyšších nadčasových ideí a ideálov, nie však ako základ filozofickej reflexie, ani ako základ zideálňovania ich vlastných vnútorných progresívnych tendencií, ani ako zdroj vytvárania rozhodujúcich dejinotvorných ideí a ideálov. Dočasne dáva prednosť istej praxi a politike, ak lepšie plní funkciu média alebo prostriedku, „vyšších“ ideí a ideálov, ktoré majú svoj zdroj mimo danej praxe a politiky. Známu Marxovu metódu o tvorbe budúcnosti formou objavenia, uvoľnenia a rozvinutia progresívnych prvkov a tendencií prítomnosti nahrádzajú metódou vytyčovania krásnych, praxou a politikou „nepošpinených“ ideálov a ich vnucovaním skutočnej prítomnosti.

Tvorivý rozvoj marxistickej filozofie však nijako nemožno nahradiť známym revizionistickým heslom o „obrode“ a „modernizácii“ marxizmu formou jeho „humanizácie“, „intelektualizácie“, „demokratizácie“ a pod. z vonkajších cudzích zdrojov, ako sú „marxológia“, fenomenológia, existencializmus, štrukturalizmus, neopozitivismus alebo „kritická teória“ a „negatívna dialektika“ frankfurtskej školy a pod. Tak môže vzniknúť len eklektická ideová zmes. Toto heslo, v mene ktorého sa naši „obrodári“ aktivizovali, nebolo len produktom viac alebo menej pomýlených, no inakšie dobromyseľných, akademicky orientovaných intelektuálov, ale predovšetkým ideologicko-politicky dobre premysleným prostriedkom antimarxistickej a antisocialistickej ideovej diverzie. Jeho prostredníctvom sa vytvárala ilúzia o možnosti rozvoja marxisticko-leninskej filozofie mimo, ba dokonca len v kritickej opozícii voči reálnej socialistickej praxi a politike i ideológii marxisticko-leninskej strany. Z platformy tejto ilúzie sa potom aj internacionálna spolupráca s marxisticko-leninskými filozofmi v socialistických krajinách, najmä v ZSSR, stala pre „obrodárov“ zbytočnou, alebo aj škodlivou. Aj v našej filozofii sa mohlo nehatene rozrastať známe antisovietske podhubie, ktoré malo svoj základ a prejav v známej koncepcii dvoch odlišných kultúr a dvoch protikladných „marxizmov“ a „socializmov“ (tzv. „východného“ a „západného“). Prakticky potom táto tendencia vyústila v tom, že princíp proletárskeho internacionalizmu sa nahrádzal na jednej strane princípom kozmopolitickej ideovej integrácie a na druhej strane rôznymi formami nacionalizmu. „Obrodári“ mohli bez zábran odmietať aj princíp triednosti a straníckosti. Namiesto nich pracovali metódou „názorových dialógov“, „ideovo-kultúrnych integrácií“ a pod. Vzhľadom na túto skutočnosť stojí pred nami úloha vrátiť nielen princíp internacionalizmu, ale najmä princíp straníckosti jeho dôsledne vedecký, leninský obsah a chápať ho a tvorivo rozvíjať ako charakteristiku objektívnej stránky procesu spoločenského poznania, ako vnútornú základnú konštruktívnu zložku pravdivého poznávania triedne polarizovanej spoločenskej skutočnosti.

Podcenenie a neraz až hrubé ignorovanie prakticko-premennej a ideologickej funkcie marxisticko-leninskej filozofie, prejavujúce sa aj v známych deformáciách dialektiky teórie a praxe, vedy a ideológie, triednosti a humánnosti, sa potom celkom zákonite prejavilo negatívne tak na jej poznávacej, ako aj metodologickej a ostatných funkciách. Viedlo to k ožiovaniu neprekonaných ilúzií

o kabinetnom akademizme filozofov, o akademicko-filozofickej „nezávislosti“ filozofov s dištancovaným alebo aj kriticko-opozičným postojom k reálnej socialistickej praxi, politike a ideológii strany, ktorý vyústil niekedy až do „antirežimovosti“ alebo blahosklonného moralizátorstva. Celkom zákonite vyvoláva táto jednostrannosť inú jednostrannosť v podobe rôznych foriem pozitivistického fakticizmu, ktorému sami neraz podľahli.

Takýto „nezávislý“ kritický „obrodár“ sa rád hrá na „čistého, nezávislého mysliteľa“ a rozvíjateľa „humánneho“, „intelektuálneho“ marxizmu, ktorý pracuje metódou ideovej filiácie, rozvíjaním nadčasových a nadtriednych konštantných humánnych i kultúrnych ideí alebo imanentnej logiky a dialektiky filozofie. Vždy sa cíti povznesený nad reálnu praktickú, triednu platformu proletariátu, ktorej predstaviteľov buď odsudzuje, ľutuje alebo „prevychováva“. Iný druh „obrodárov“ pracuje zas eklektickou metódou „obrodzovania“ marxizmu z konkrétnych vonkajších „obrodných“ zdrojov. Všetci však nepokladajú spojenie filozofie s konkrétnou socialisticou praxou, sprostredkovanou politikou a ideológiou strany, za zdroj tvorivého rozmachu filozofie, ale vidia v ňom dokonca príčinu deformácie filozofie ako takej. Viaceré zbytočné deformácie v tomto smere, ktoré aj sami urobili, im slúžili za dôkaz ich záverov. Preto majú dištancované stanovisko k socialistickej praxi, politike a ideológii strany. Namiesto angažovanosti v smere podpory tejto praxe a politiky prejavujú neraz väčšiu záľubu vo filozofickom snobizme a exhibicionizme, v intelektuálskej extravagancii. Z týchto dôvodov sa usilujú oslobodiť filozofiu i seba od marxisticko-leninskej politiky a ideológie buď formou akademického imanentizmu, alebo formou koncepcie „deideologizácie“ a „depolitizácie“. Radi sa pritom hrajú raz na arbitra, inokedy na kritického moralizátora a prokurátora alebo na dobrosrdečného samaritána voči konkrétnej socialistickej praxi, politike a ideológii strany. Svoju intelektuálnu obrodnú aktivitu a slobodu pokladajú vždy za najlepší základ poznania a rozvíjania filozofie. Prirodzene, necítia sa zodpovední a viazaní praxou, stranou ani spoločnosťou, ale len vlastným vedomím a svedomím „mysliteľa“. Vyhradzujú si pre seba právo na nezávislosť a absolútnu slobodu myslenia, na ideovú filiáciu a integráciu. Nasilu sa chcú zatvoriť do slonovej veže akademizmu a kabinetizmu, neuvedomujúc si, že sa tým odsudzujú na smrť zadusením. Pre mnohých je to však iba hra na „skrývačku“.

Živý človek je vždy konkrétne situovaný v konkrétnej spoločnosti, v svete, z ktorého niet úniku. Žije a koná v istom systéme spoločenských väzieb a interakcií. Nemožno predsa žiť v spoločnosti a byť nezávislý od jej charakteru, bojov a pod. Každý rozumný človek a tým viac filozof si preto cielavedome vytvára rozumný vzťah k sociálnym silám, k politike a ideológii, ktoré sa usiluje aj sám rozumne spoluformovať, aby sa nestal obeťou živelného vzťahu k nerozumným silám a nerozumnej politike. Politicko-ideologicky beztvárny filozof s dištancovaným vzťahom k socialistickej praxi a politike strany sa ľahko môže zmeniť na ľudsko-eticky beztvárneho človeka s prakticko-politickou a nakoniec aj teoreticko-filozofickou nemohúcnosťou.

Naša filozofia neraz trpela a doplácala na nedocenenie ignorovania alebo zlú interpretáciu vzťahu k politike a ideológii. Od jeho správneho riešenia však

dnes viac ako inokedy závisí jej ďalší osud. Prax a dejiny nám neprestajne potvrdzujú, že ilúzia o sociálnej a politicko-ideologickej nezávislosti je len formou živeľnej závislosti, a to neraz bezmocnej závislosti od najreakčnejšej politiky, ak nie je, pravda, len maskovacím plášťom konkrétnej fanatickej politickej závislosti. Tak to bolo aj s našimi „progresivistami“ z radov filozofov. Aj tí, ktorí sa stránili politiky a ideológie, kým boli filozofmi, len čo sa v mene „nezávislosti“ dostali do politiky a ideológie pravicových síl, prestali byť filozofoi a produkovali konjunkturálne politicko-ideologické názory a koncepcie bez ohľadu na filozofické princípy a zásady, alebo — čo je ešte horšie — filozofiu podriaďovali a prispôbovali konjunkturálnym potrebám a požiadavkám ideológie a politiky pravicových síl. Ich názory nielenže netrpeli nedostatkom politiky a ideológie, ale boli nimi priamo presýtené. Preto ich netreba politizovať a ideologizovať, ale kontrapolitizovať a kontraideologizovať v smere marxisticko-leninskej ideológie a politiky. Znova sa potvrdila známa pravda, že „nepolitická“ filozofia ľahko privedie filozofa do „nefilozofickej“ politiky a protiautoritárskeho kritika moci a inštitúcie rýchlo zmení na nekritického uchádzača a držiteľa moci i nositeľa inštitucionálnej authority. Ešte ľahšie však zmení aj statočného filozofa na bezmocnú obeť reakčných teoreticko-ideologických koncepcií a rôznych politicko-reakčných intríg. Skúsenosť z takýchto metamorfóz máme viac ako dosť aj z nedávnej minulosti u nás. Je dôležité, aby sme sa z nich dostatočne poučili, vyvodili z nich aj praktické závery a prestali sa definitívne hrať na akademicko-kabinetných mysliteľov s „nezávislým kriticko-opozičným“ alebo „neutrálnym“ postojom k socialistickej praxi a politike strany. Pozostatky takýchto neduhov nie sú z nášho filozofického myslenia úplne odstránené a veľmi môžu sťažovať cestu najmä nastupujúcej mladej filozofickej generácii k pozitívnej hodnototvornej filozofickej práci. Vieme kam zaviedli tieto neduhy v nedávnej minulosti viacerých aj statočných filozofov a koľko osobných ťažkostí i tragédií zapríčinili. Ak podľahnutie týmto neduhom bolo v istej konkrétnej situácii výrazom intelektuálскеj obavy a prejavom individuálneho protestu proti rôznym aktuálnym i potencionálnym deformáciám filozofie v zmysle jednostrannej vulgárnej politizácie, ideologizácie a jej násilnej orientácie na konjunkturálno-pragmatické službičkovanie nesprávnym praktikám predstaviteľov niektorých inštitúcií, potom hra na „akademizmus“, „imanentizmus“ a „nezávislosť“ či dokonca na aktívnu kritickú opozíciu alebo pasívnu rezistenciu vo vzťahu k reálnej socialistickej praxi, politike a ideológii strany sa dnes nedá ničím vysvetliť ani ospravedlniť. V mene odsudzovania deformácie princípu nemožno odsudzovať sám princíp, ale ho správne uplatňovať.

Ak naša filozofia a filozofi nechcú iba živorit v dejinách budovania socialistickej a komunistickej spoločnosti, ale chcú existovať a pracovať na úrovni týchto dejín, ak chcú byť dejinotvornými filozofmi, musia si pozitívny interakčný vzťah k socialistickej praxi, rozvíjajúcej sa stále viac v jednote s vedecko-technickou revolúciou, ako aj k politike a ideológii strany nielen všestranne a hlboko objasniť a uvedomiť, ale ho aj cielavedome a zodpovedne spoluvytvárať a niest zaň plnú zodpovednosť. Možné je to len tak, že sa stane konštitutívnou zložkou praxe, riadenej stranou. To je jediná reálna alternatíva v súčasnom

i ďalšom rozvoji našej marxisticko-leninskej filozofie. Táto alternatíva je hlavnou zárukou prekonania rozličných chýb z minulosti i ďalšieho pozitívneho rozvoja.

Naša marxisticko-leninská filozofia — ako sme už spomenuli — počas svojich krátkych dejín nemálo trpela a doplácala na podcenenie alebo nesprávnu interpretáciu svojho vzťahu k socialistickej praxi, ako aj k politike a ideológii strany. Preto im neraz iba servilne prisluhovala, inokedy zasa kriticky oponovala. Málo však bola s nimi v dialektickej interakcii. Bez spojenia so socialisticou praxou a politikou strany nie je možné pevné marxisticko-leninské filozofické stanovisko. A bez takéhoto pevného stanoviska nie je možné viesť ani skutočný marxisticko-leninský kritický principiálny dialóg s nemarxistickými filozofickými stanoviskami. Preto ak nechceme pestovať iba známu „hru na dialóg“ s týmito stanoviskami, ani pred nimi utekať, ale viesť skutočný dialóg, potom musíme mať vlastné pevné stanovisko, ktoré sa dialógom len upevňuje. Od toho, ako si naša filozofia a filozofi vyriešia svoj vzťah k praxi, politike a ideológii, bude v podstatnej miere závisieť budúcnosť filozofie. Správne vyriešenie tejto úlohy sa však nezaobíde bez radikálnej zmeny podmienok, spôsobov a foriem filozofickej práce, najmä pokiaľ ide o posilnenie a podstatné rozšírenie týmovosti, plánovitosti, koordinácie a integrácie v rôznych smeroch a na rôznych rovinách. Dnes už nemôže ani filozof pracovať individuálne a len sám. Splnenie tejto úlohy si bude vyžadovať aj zlepšenie časových a kádrových predpokladov i vybavenosti vedeckovýskumnej práce vo filozofii pomocnými a technickými silami i prostriedkami.

Keďže prax výstavby socializmu je internacionálna, musí mať interacionálnu povahu aj rozvoj marxisticko-leninskej filozofie. Jej úlohy prekračujú rámec i možnosti jednej, najmä malej krajiny, akou je aj naša. Z tohto dôvodu je spolupráca, integrácia i najrôznejšie kontakty s filozofiou a filozofmi z krajín budujúcich socializmus, najmä s filozofiou a filozofmi v ZSSR, prvoradou existencnou záležitosťou tvorivého rozvoja našej filozofie. Nie menším dôvodom je aj rozsah a predovšetkým kvalita sovietskej filozofie, ktorá stále viac udáva tón v európskej i svetovej filozofii. Aj posledný XIV. svetový filozofický kongres podal o tom jasné svedectvo. Aj orientácia našej filozofie predovšetkým týmto smerom nielenže neprotirečí, ale je v záujme ďalšieho rozvíjania a najmä realizácie našich národných i európskych pokrokových tradícií. Niektoré konkrétne formy spolupráce, ako napr. spoločné sympóziá o problematike vedeckotechnickej revolúcie a „frankfurtskej školy“ a pod., už potvrdili aj prakticky plodnosť takejto orientácie. Takáto orientácia našej filozofie si však vyžaduje aj pozitívne kvalitatívne zásahy v dokumentačno-informačnej službe filozofie u nás. V správe predsedníctva ÚV KSČ o otázkach vedeckotechnického rozvoja na májovom pléne ÚV KSČ sa napr. hovorí, že „napojením na sovietskú informačnú sústavu možno sprístupniť československým používateľom takmer 75 % celkového svetového informačného fondu oproti dnešným 45 %, ktoré môže československá sústava zachytiť a registrovať“. Ak vezmeme do úvahy našu nedostatočnú dokumentačno-informačnú službu v oblasti filozofie, myslím, že netreba veľa dôkazov na pochopenie toho, čo by sme získali aj vo filozofii napojením na sovietskú dokumentačno-informačnú službu. Všetky uvedené skutočnosti by mali viac

peniknúť aj do vedomia tých inštitúcií, ktoré sú za organizovanie kontaktov a konkrétnych foriem kooperácie a integrácie so sovietskou filozofiou u nás zodpovedné. Je to potrebné, najmä pokiaľ ide o náročnú odbornú-filozofickú i politicko-ideologickú prípravu mladých filozofických pracovníkov.

Súčasný i perspektívny vývin a orientácia vedeckovýskumnej práce vo filozofii musí ako svoje základné úlohy sledovať problematiku života a praxe našej socialistickej spoločnosti a človeka, ako sa to zdôrazňuje aj v materiáloch Predsedníctva ÚV KSČ o vývoji, súčasnom stave a úlohách spoločenských vied v našej spoločnosti. Prirodzene, to neznamenaá redukcii filozofickej práce iba na tieto úlohy. V materiáloch sa kladie dôraz najmä na tieto problémy:

1. Vo vedeckovýskumnej práci skúmať predovšetkým otázky hlbšieho poznania zákonitostí vývinu našej socialistickej spoločnosti, najmä so zreteľom na uplatňovanie a prehlbovanie vedúcej úlohy KSČ.

2. Rozvoj socializmu v našej vlasti skúmať s prihliadnutím na medzinárodné aspekty celosvetového vývoja v triedne rozdelenom svete, najmä venovať pozornosť takým problémom vývinu socializmu v ČSSR, ktoré sú spojené s medzinárodnou socialistickou integráciou.

3. Skúmať dialektiku vývinu výrobných síl a výrobných vzťahov za socializmu, najmä teoretické základy ekonomickej politiky strany a základné črty vývinu československej ekonomiky.

4. Rozpracovať otázky formovania socialistického človeka, utvárania jeho socialistického uvedomenia a socialistického spôsobu života.

5. Súčasne bojovať s revizionizmom, pravicovým oportunizmom, buržoáznyimi ideológiami a odhaľovať rozkladné pokusy ideologickej diverzie.

Riešenie týchto úloh sa nezaobíde bez principiálnej tvorivej diskusie, polemickkej výmeny názorov, bez otvorenej kritiky a sebakritiky. Ak tieto činitele vychádzajú z platformy marxizmu-leninizmu a ich dosah sa neprenáša umelo za hranice teoreticko-vedeckej sféry, sú významným prostriedkom teoreticko-vedeckého napredovania a posilňovania tvorivého pracovného ovzdušia i otvorených súdružských vzťahov.

Naša úvaha ukázala, že prakticko-premenná a politicko-ideologická úloha marxisticko-leninskej filozofie obohacuje, zintenzívňuje a skonkrétňuje aj ostatné základné funkcie filozofie, ako sú poznávací, metodologická a svetonázorová. Rozpracovanie tejto problematiky, najmä pokiaľ ide o možnosti, prostriedky a formy vzájomnej interakcie všetkých týchto funkcií i rôzne deformácie a nedostatky v tomto smere, presahuje však priestorové možnosti našej úvahy.

LITERATÚRA

1. ENGELS, F.: Dialektika prírody, Bratislava 1963.
2. LENIN, V. I.: Materializmus a empiriokriticizmus, Spisy 14, Bratislava 1958.
3. Človek, veda, technika. Praha—Moskva 1973.

Рудольф Шима

Социализм, как теория и как практическое движение, возник из науки и строится на ее основе. В современный период развивающейся научно-технической революции взаимосвязь между социализмом и наукой приобретает новый характер. Возникает качественно новое единство между наукой, техникой и производством, детерминирующее также их интернациональный характер. Тем самым создаются возможности для того, чтобы социализм смог реализовать и те свои возможности, которые еще не выявились, и показать свою полную силу.

Это обстоятельство ставит новые задачи также перед общественными науками вообще и перед марксистско-ленинской философией в частности. Если наша философия хочет на уровне решать эти задачи и быть созидающим фактором в процессе строительства социалистического общества, то она должна еще более укрепить свою связь не только с наукой, но и с социалистической практикой, опосредствованной и руководимой политикой и идеологией партии. Одновременно она должна вести принципиальную борьбу с различными формами буржуазной и ревизионистской идеологии. Философии предстоит также решать чрезвычайные задачи в процессе формирования нового социалистического человека.

Последние партийные документы о научно-техническом развитии и о задачах общественных наук в процессе строительства социализма у нас представляют собой значительный импульс и ориентировочную директиву для дальнейшего развития нашей философии.

PRAXIS, WISSENSCHAFT, POLITIK, PHILOSOPHIE

Rudolf Šima

Der Sozialismus als Theorie und auch als praktische Bewegung entstand aus der Wissenschaft und baut auf der Wissenschaft. Die Verbindung zwischen Sozialismus und Wissenschaft erlangt einen neuen Charakter in der gegenwärtigen Etappe der sich entwickelnden wissenschaftlich-technischen Revolution. Es entsteht eine qualitativ neue Einheit zwischen Wissenschaft, Technik und Produktion, die auch ihren internationalen Charakter bestimmt. So bilden sich Möglichkeiten heraus, dass der Sozialismus auch die Gegebenheiten realisiert, die sich noch nicht manifestiert haben und dass er seine volle Kraft aussert.

Diese Tatsache stellt neue Aufgaben auch den Gesellschaftswissenschaften überhaupt und der marxistisch-leninistischen Philosophie im besonderen. Wenn unsere Philosophie bestrebt ist diese Aufgabe auf der Höhe der Zeit zu lösen und ein geschichtsbildender Faktor im Prozess des Aufbaus der sozialistischen Gesellschaft zu sein, muss sie ihre Verbindung nicht nur mit der Wissenschaft, sondern auch mit der sozialistischen Praxis, vermittelt und geleitet durch die Politik und Ideologie der Partei, noch mehr verstärken. Zugleich muss sie einen prinzipiellen Kampf mit verschiedenen Formen der bürgerlichen und revisionistischen Ideologie führen. Ausserordentliche Aufgaben erwarten sie auch im Prozess der Bildung eines neuen sozialistischen Menschen.

Die jüngsten Parteidokumente über die wissenschaftlich-technische Entwicklung und über die Aufgaben der Gesellschaftswissenschaften im Prozess des sozialistischen Aufbaus bei uns, bedeuten für die weitere Entfaltung unserer Philosophie einen bedeutenden Impuls und Leitfaden zur Orientierung.